

Miljöprogram för Ystads kommun 2014-2020

Antagen av kommunfullmäktige i Ystad 2014-08-21

Miljöprogram för Ystads kommun

Antagen av kommunfullmäktige i Ystad 2014-08-21

Projektledare

Åsa Cornander

Arbetsgrupp

Åsa Cornander

Andrea Nowag

Mona Ohlsson Skoog

Ystads kommun, Ledning o Utveckling – Avdelningen för Strategiskt Miljöarbete

Förord

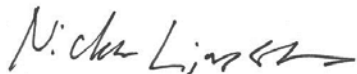
När man läser FN:s Klimatpanels (IPCC) rapport från december 2013 känns det som man läser inledning-
en i en skräckroman. All fakta visar att vi går mot ett varmare klimat och att det är människan som ligger
bakom förändringarna. Inte bara snabbt avsmältande glaciärer och havsnivåhöjning utan också mer ex-
trema väderförhållanden.

Om vi ser på lokala problem är det skrämmande att se hur dålig status vattnet i vattendragen har. Det
renade avloppsvattnet som kommer ut från reningsverken är renare än vattnet i bäcken.

Det är lätt att bli handlingsförlamad inför alla rapporter om hur tillståndet i världen är. ”Vad kan jag/vi
göra, min/vår påverkan är så liten” hör man allt för ofta. Framförallt från politiska företrädare som inte
vill ta sitt ansvar och fatta de nödvändiga besluten som krävs, utan vill skjuta problemen framför sig. När
det gäller globala miljöhot så som klimatförändringarna finns ingen enskild aktör som själv kan åtgärda
hela problemet. Det vi vet är att alla små bidrag behövs för att skapa ett hållbart samhälle.

Ett annat argument som hörs är att det är dyrt att skapa ett hållbart samhälle. IPCC har konstaterat att om
samtliga åtgärder som behövs för att hålla klimatförändringarna på en hanterbar nivå genomförs så skulle
den globala ekonomiska tillväxten minska med endast 0,06 %. Ibland redovisas kalkyler på kostnader för
en eller annan åtgärd. Det man oftast missar är att dessa åtgärder måste göras förr eller senare. Ju längre vi
väntar desto kraftigare åtgärder måste vi vidta. Det kommer aldrig att bli billigare att åtgärda miljöproble-
men än just nu.

Idag kostar effekterna av extrema väderhändelser 200 miljarder per år, något som förväntas öka när ex-
tremväder blir allt vanligare. Dessutom tillkommer kostnader för att säkra samhället och göra det mer
robust i ett förändrat klimat. Det är alltså bäst att börja nu, då kommer vi billigt undan.

Nicklas Ljungström
*Ordförande Kommunstyrelsens
Miljöutskottet*

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	3
Ystads kommuns miljömål	4
ÖVERGRIPANDE MÅL	4
STRATEGISKA MILJÖMÅL	4
HANDLINGSPLAN	4
UPPFÖLJNING	5
Strategiskt miljömål 1 Havet, sjöarna och vattendragen har en god miljö	6
LÄGET I YSTAD	6
Strategiskt miljömål 2 Förvaltningen av kommunens mark- och vattenresurser är hållbar	8
LÄGET I YSTAD	8
Strategiskt miljömål 3 Natur- och kulturvärden bevaras, den biologiska mångfalden är stor och det finns goda möjligheter för friluftsliv	10
LÄGET I YSTAD	10
Strategiskt miljömål 4 Alla verksamheter i kommunen har en konsumtion som är skonsam för miljön och socialt hållbar	12
LÄGET I YSTAD	12
Strategiskt miljömål 5 Transporter och infrastruktur är miljöanpassade och möjligheter finns till ett liv fritt från fossilt bränsle	14
LÄGET I YSTAD	14
Bilaga 1: Sveriges miljömål	15
GENERATIONSMÅLET	16
MILJÖKVALITETSMÅL	17
ETAPPMÅL	19
UPPFÖLJNING AV SVERIGES NATIONELLA MILJÖKVALITETSMÅL	19
Bilaga 2: Begreppsordlista	20
Bilaga 3: Underlag och lästips	23

Sammanfattning

Ystads kommuns miljöprogram har tagits fram av Avdelningen för Strategiskt Miljöarbete på uppdrag av kommunstyrelsens miljöutskott. Programmet anger inriktningen för kommunens miljöarbete, både i kommunen som geografiskt område och för kommunens alla verksamheter och kommunala bolag, och utgörs av ett övergripande mål samt fem strategiska miljömål. Det övergripande målet går i linje med Sveriges generationsmål och de strategiska miljömålen bygger på Länsstyrelsen Skånes identifierade utmaningar där de nationella miljö kvalitetsmålen är inarbetade.

Miljöprogrammets handlingsplan kommer att redovisa åtgärder framtagna av kommunens samtliga verksamheter och bolag. Åtgärder ska tillsammans bidra till att det övergripande målet och de fem strategiska miljömålen uppnås. För att säkerställa att kommunens miljöarbete går framåt och med tillräckliga insatser kommer en årlig uppföljning av miljöprogrammets handlingsplan att genomföras. En detaljerad uppföljning och eventuell revidering av mål och åtgärder sker efter halva programperioden, år 2017.

Övergripande mål

Ystads kommun överlämnar till nästa generation ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför kommunens, regionens och Sveriges gränser.

Strategiska miljömål

1. Havet, sjöarna och vattendragen har en god miljö.
2. Förvaltningen av kommunens mark- och vattenresurser är hållbar.
3. Natur- och kulturvärden bevaras, den biologiska mångfalden är stor och det finns goda möjligheter för friluftsliv.
4. Alla verksamheter i kommunen har en konsumtion som är skonsam för miljön och socialt hållbar.
5. Transporter och infrastruktur är miljöanpassade och möjligheter finns till ett liv fritt från fossilt bränsle.

Inledning

Utgångspunkten för Sveriges miljömål är att vi måste lösa våra miljöproblem idag och inte lämna över problemen till kommande generationer. Lokalt och regionalt miljöarbete spelar en stor roll och påverkar möjligheten att nå målen. Vi har exempelvis möjlighet att påverka hur bebyggelse, vägar och annan infrastruktur ska utformas och lokaliseras samt hur grönområden och kulturmiljöer ska bevaras och användas.

I Ystads kommun pågår redan idag ett gediget miljöarbete där det finns engagemang på alla nivåer såväl inom kommunen som externt från aktörer och medborgare. För att minska samhällets påverkan på miljön och finna lösningar som är långsiktigt hållbara krävs att vi tar till vara på den drivkraft som finns i samhället så att vi gemensamt kan ta ytterligare steg i miljöarbetet mot ett hållbart Ystad. Trots gott arbete återstår en hel del att göra och förändra för att nå dit. Produktion av varor och tjänster måste anpassas till vad naturen och ekosystemen tål. Hushållningen med mark- och vattenresurser måste bli bättre. Det behövs satsningar på mer miljöanpassade energisystem och infrastruktur. För att uppnå detta krävs det att miljöfrågorna prioriteras och att var och en av oss kan förändra våra vanor och vår konsumtion så att vi lever mer miljövänligt. Arbetet med att nå miljömålen kräver ett stort samarbete där alla i samhället behöver delta.

År 2002 antog kommunfullmäktige i Ystad ett miljöprogram som benämndes Agenda 21. Programmet kompletterades 2005 med ett miljöhandlingsprogram. Agenda 21 med tillhörande miljöhandlingsprogram löpte ut 2010 och mycket har hänt sedan dess och en aktualisering av miljöprogrammet är nu nödvändig. Målsättningen är att alla verksamheter i Ystad ska ha ett miljöperspektiv.

Miljöprogrammet ska nu tjäna som underlag och inspiration till kommunens förvaltningar, bolag och invånare med syfte att minska påverkan på miljön. Hur de nya strategiska målen förhåller sig till nationella och regionala miljömål redovisas i bilaga 1.

Ystads kommuns miljömål

Ystads kommuns miljöprogram utgörs av ett övergripande mål samt fem strategiska miljömål. Det övergripande målet går i linje med Sveriges generationsmål och ska ange inriktningen för hur vi i Ystads kommun måste ställa om för att inom en generation nå Sveriges miljökvalitetsmål. Vidare baseras de fem strategiska miljömålen på de utmaningar som Länsstyrelsen Skåne har identifierat i sitt åtgärdsprogram ”Skånska åtgärder för miljömålen 2012-2016”. Miljöprogrammet för Ystads kommun kommer att sträcka sig från 2014-2020.

Övergripande mål

”Ystads kommun överlämnar till nästa generation ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför kommunens, regionens och Sveriges gränser.”

Strategiska miljömål

För att uppnå det övergripande målet har fem strategiska miljömål tagits fram. Inom dessa fem mål är 15 av de 16 nationella miljökvalitetsmålen inarbetade. För att läsa mer om Sveriges generationsmål och de 16 nationella miljökvalitetsmålen, se bilaga 1.

1. Havet, sjöarna och vattendragen har en god miljö.
2. Förvaltningen av kommunens mark- och vattenresurser är hållbar.
3. Natur- och kulturvärden bevaras, den biologiska mångfalden är stor och det finns goda möjligheter för friluftsliv.
4. Alla verksamheter i kommunen har en konsumtion som är skonsam för miljön och socialt hållbar.
5. Transporter och infrastruktur är miljöanpassade och möjligheter finns till ett liv fritt från fossilt bränsle.

Handlingsplan

När miljöprogrammet har antagits av kommunfullmäktige ska kommunens samtliga verksamheter gemensamt arbeta fram en handlingsplan med åtgärder som tillsammans ska bidra till att det övergripande målet och de fem strategiska målen uppnås.

Arbetet med att ta fram åtgärder ska göras på alla nivåer inom kommunens förvaltningar och bolag. Avdelningen för Strategiskt Miljöarbete planerar att kalla samtliga chefer till workshops/inspirationsmöten för att starta upp arbetet. Mötena syftar till att ge information, inspiration och redskap så att verksamheternas arbete med att identifiera sina specifika åtgärder för att uppnå målen underlättas. Det är upp till varje enhet och avdelning att identifiera de områden, inom de olika verksamheterna, där miljöarbetet kan förbättras. I enheternas och avdelningarnas arbete kan Avdelningen för Strategiskt Miljöarbete bidra med stöd och information i den omfattning som önskas.

Åtgärderna som identifieras kan vara pågående, planerade eller nya och ska genomföras under perioden 2015-2020. För varje föreslagen åtgärd ska resurser, såväl personella som finansiella, samt tidsåtgång anges. De eventuella nya åtgärder som innebär kostnader och investeringar under perioden 2015-2018 ska inarbetas i kommunens budget av nämnderna och beslutas av kommunfullmäktige. Åtgärderna som tas fram på enhets- och avdelningsnivå ska sammanställas till förvaltnings- och bolagsspecifika handlingsplaner och det är dessa som i sin tur kommer att utgöra *Miljöprogrammets Handlingsplan*. Miljöprogrammets Handlingsplan kommer att publiceras på kommunens hemsida för att möjliggöra extern kommunikation av kommunens miljöarbete.

Uppföljning

För att säkerställa att kommunens miljöarbete går framåt och med tillräckliga insatser, kommer en årlig uppföljning av miljöprogrammets handlingsplan att genomföras. Avsikten är att åtgärderna i handlingsplanen ska publiceras på kommunens hemsida där åtgärderna ”checkas av” allteftersom de har blivit genomförda. Denna publicering är önskvärd eftersom det gör det möjligt för kommuninvånarna att följa kommunens miljöarbete. Uppföljningen genomförs av ett antal nyckelpersoner som ingår i ett nätverk. Dessa nyckelpersoner ska ha tilldelats uppdraget av sina respektive chefer. Vid uppföljningen identifieras eventuella svårigheter och problem samt samarbetsmöjligheter för att föra arbetet framåt. De åtgärder som är kopplade till budgetarbetet kommer följas upp genom den ekonomiska redovisningen.

En detaljerad uppföljning och eventuell revidering av mål och åtgärder sker efter halva programperioden, år 2017.

Strategiskt miljömål 1

Havet, sjöarna och vattendragen har en god miljö

Vårt hav tillsammans med våra sjöar och vattendrag förvaltar en av våra viktigaste naturresurser – vatten. Kommande generationer ska få möjlighet att uppleva stränder för bad och rekreation, nyfångad fisk och vackra kultur- och naturmiljöer. Idag påverkas dessa från många håll i vårt samhälle där jordbruk och industrier är två exempel. Framtida klimatförändringar, med exempelvis stigande havsnivåer som följd, hotar inte enbart bebyggelse och infrastruktur utan även andra kust- och strandnära värden som kan vara oersättliga. Näringsämnen och farliga ämnen kan läcka ut i våra sjöar och vattendrag vilka sedan mynnar ut i havet, vilket kan få en negativ effekt på havsmiljön. Generellt är Skånes vattenmiljöer utsatta för stor påverkan. Regionen är tätbefolkad med högt trafik- och exploateringstryck och efter lång tids dikning och fysisk påverkan på vattendrag har stora våtmarksarealer torrlagts. Tillsammans med den ökade belastningen av näringsämnen är dessa landskapsförändringar huvudorsaken till att många skånska sjöar, vattendrag och havsmiljöer är starkt övergödda. Övergödning är ett vidsträckt problem och i stora delar av Skånes vatten uppnås inte vattenkvaliteten *god status* enligt vattendirektivet¹. Höga halter av näringsämnen påverkar ekosystemen negativt liksom människors hälsa och möjligheten till bad och rekreation.

Koppling till Sveriges miljökvalitetsmål

Detta strategiska mål påverkar förutsättningarna att nå miljökvalitetsmålen *Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård* och *God bebyggd miljö*.

Förändringar i klimatet kan ge upphov till stora effekter på samhällets funktioner och på naturmiljön, därför har planering av bebyggelse stor betydelse för hur sårbart vårt samhälle blir för klimatförändringarna. Skåne, och däribland Ystads kommun, är särskilt sårbart vid stigande havsnivåer och troligt är att medelhavsnivåhöjningen i Skåne till år 2100 kommer vara mellan 0,2 och 0,7 meter². Vidare kan extrema vattenstånd inträffa betydligt oftare samt bli högre. Stigande havsnivåer är därför ett hot mot bebyggelse, infrastruktur samt natur- och kulturmiljöer i kustnära områden. Höjda havsnivåer kan orsaka stora problem med översvämning som kan medföra att stora arealer hamnar under vatten. En stigande havsnivå kan också innebära att det sker driftproblem i avloppsreningsverket vilket påverkar reningen av avloppsvattnet. Vidare kan grundvattennivån höjas närmast kusten vilket kan påverka dricksvattenförsörjningen på olika sätt, bland annat genom saltvatteninträngning i låglänta vattentäkter, kontaminering av vatten från förorenade områden eller att smittoämnen sprids från översvämmade kustnära betesmarker.

Läget i Ystad

Hållbar fysisk planering

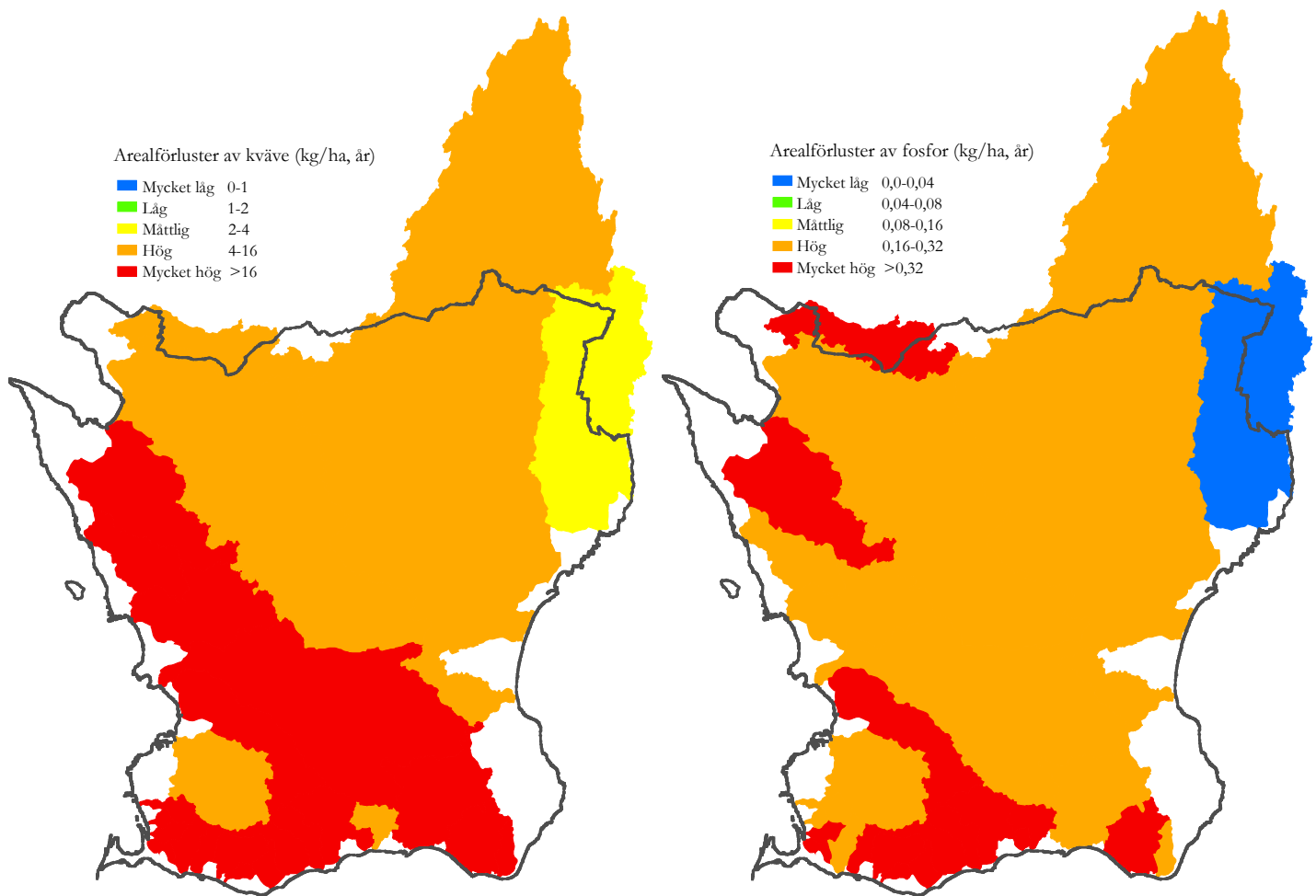
Konsekvenserna av ett förändrat klimat måste beaktas i den fysiska planeringen och en rad anpassningsåtgärder kommer att vara nödvändiga. I Ystads kommun har en kustskyddspolicy och en handlingsplan för förvaltning och skydd av kusten tagits fram. Policyn listar kommunens riktlinjer i fråga om kustskydd och ska vara vägledande vid planering av eventuella skyddsåtgärder. Handlingsplanen syftar till att få en överblick över kusten och att i god tid kunna förutse vilka områden och värden som är i riskzonen för erosion och översvämning om havsnivån stiger eller vid extrema högvattensituationer.

¹ Länsstyrelsen Skåne län, 2012. Skånska åtgärder för miljömålen – Regionalt åtgärdsprogram för miljökvalitetsmålen 2012-2016.

² Länsstyrelsen Skåne län, 2013. Stigande havsnivå. <http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/miljo-och-klimat/klimat-och-energi/klimatanpassning/forandrat-klimat/Pages/hav.aspx>

Övergödning av hav, sjöar och vattendrag

Många av Ystads kommuns vattendrag har höga till mycket höga arealspecifika förluster av fosfor och kväve, se figur 1. En anledning till näringsläckaget är den höga andelen jordbruksmark som finns inom dessa avrinningsområden samt eventuella utsläpp från avloppsreningsverk och industrier. I Ystads kommun genomförs regelbundna recipientundersökningar vid elva provpunkter i fyra av kommunens vattendrag. Resultaten visar att den allmänna tendensen perioden 1990-2012 är att såväl fosforhalterna som kvävehalterna i vattendragen har minskat. Trots detta visar mätningarna på extremt höga halter. Även om vissa åtgärder har vidtagits för att minska näringsläckaget till vattendragen krävs det ytterligare insatser inom framförallt jordbrukssektorn, industrisektorn och enskilda avlopp.

Figur 1: Totala förlusten av kväve och fosfor per ytenhet (hektar) för perioden 2006-2008 fördelat på avrinningsområde. Resultaten baseras på mätningar från vattendragens mynning i havet. Förlusterna är klassificerade efter Naturvårdsverkets bedömningsgrunder (1999). Källa: Länsstyrelsen Skåne.

Exempel på andra styrdokument

- Policy för förvaltning och skydd av kusten.
- Översiktsplan 2005
- Tillägg till översiktsplan 2005: Handlingsplan för förvaltning och skydd av kusten.
- Vattendragskontroll 2010-2020

Strategiskt miljömål 2

Förvaltningen av kommunens mark- och vattenresurser är hållbar

Koppling till Sveriges miljökvalitetsmål

Detta strategiska mål påverkar förutsättningarna att nå miljökvalitetsmålen *Bara naturlig försurning*, *Giftfri miljö*, *Grundvatten av god kvalitet*, *Ett rikt odlingslandskap* och *God bebyggd miljö*.

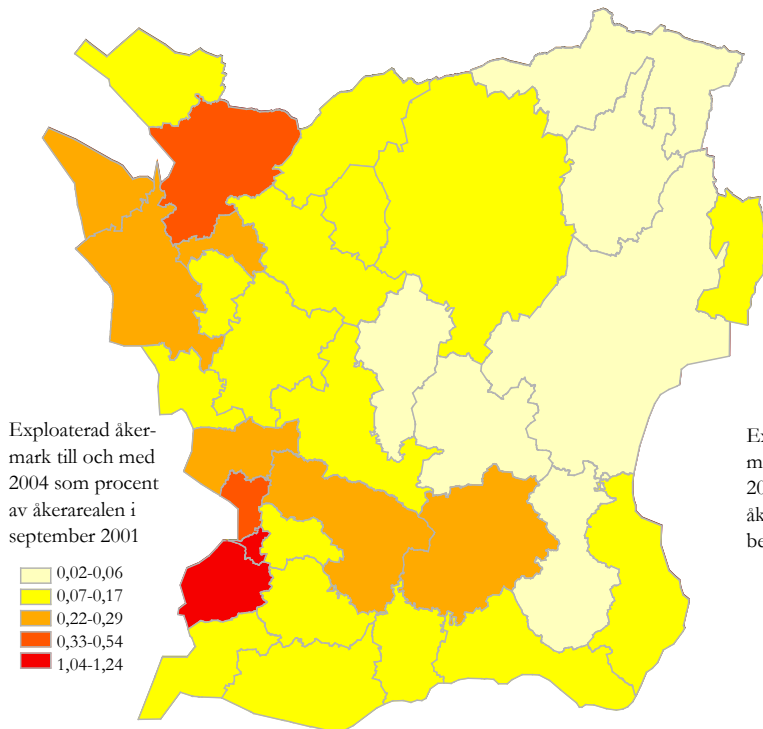

Den ökande befolkningen i Skåne medför ett ökat tryck på länets naturresurser vilka svarar för ett stort antal nödvändiga ekosystemtjänster som exempelvis livsmedel, rent vatten, råvaror och möjlighet till rekreation. Det kan skapas intressekonflikter vid beslut om hur marken ska nyttjas: för ny bostadsbebyggelse, infrastruktur och verksamhetsområden eller för produktion av livsmedel och skydd av naturmiljön. Det är därför viktigt att bruka och nyttja naturresurserna på ett hållbart sätt för att säkra ekosystemens förmåga att klara av påfrestningar och långsiktigt leverera ekosystemtjänster.

Läget i Ystad

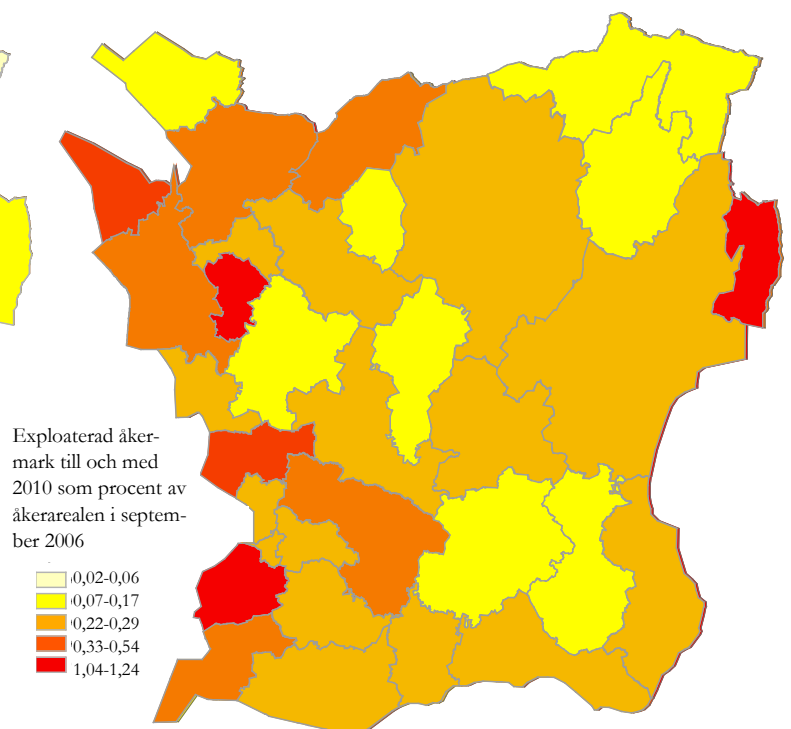
Exploatering av åkermark

Ystads kommun bjuder på en mångfald av olika landskapstyper där jordbruket står för 70 procent av markanvändningen och har hög produktionskapacitet. I de västra och södra delarna av Skåne, däribland Ystads kommun, har en stor exploatering av jordbruksmark skett till följd av bland annat den ökade efterfrågan på bostäder, industrimark och infrastruktur, se figur 2a och 2b.

©LANTMÄTERIET. ©LÄNSSTYRELSEN SKÅNE.

Figur 2a: Exploaterad åkermark i Skånes kommuner mellan åren 2001 och 2004 som procent av åkerarealen i september år 2001. Källa: Länsstyrelsen Skåne län, 2005. Exploaterad åkermark – Beskrivning av uppföljningsmetod med fallstudie över Skåne och Halland.

©LANTMÄTERIET. ©LÄNSSTYRELSEN SKÅNE.

Figur 2b: Exploaterad åkermark i Skånes kommuner mellan åren 2006 och 2010 som procent av åkerarealen i september år 2006. Källa: Jordbruksverket 2012.

Produktiv jordbruksmark är en värdefull resurs för livsmedels- och energiproduktion som när den en gång bebyggt inte kan återställas. Att hantera jordbruket hållbart är avgörande för att det ska vara möjligt att bevara våra naturresurser och ekosystemtjänster. Utav den totala jordbruksmarken inom kommunen var cirka 3 procent ekologiskt odlad år 2009 och 26 procent av skogsmarken var miljöcertifierad enligt FSC (Forest Stewardship Council³). Planeringsansvaret för hushållande med jordbruksmark ligger på kommunen i arbetet med översiktsplanen där ställning tas till vilken markanvändning som är mest lämplig ur ett hushållningsperspektiv⁴.

Återföring av näringsämnen till jordbruksmark

När djur och människor konsumerar foder och livsmedel tas fosfor upp. Fosfor är en ändlig resurs och det är därför viktigt att återföra fosfor till kretsloppet så att det blir möjligt att uppnå en hållbar markanvändning. Fosfor återförs till kretsloppet genom gödsel och avloppsslam till jordbruksmarken och den växande grödan. Det är dock viktigt att inga tungmetaller och andra miljögifter tillförs med konstgödseln och avloppsslammet till jordbruksmarken då det finns risk att dessa i sin tur tas upp av den växande grödan. Genom att exempelvis sprida information, genomföra tillsyn, ställa krav på kompletterande rening och slutna kemiska processer samt samla in läkemedelrester och farligt avfall från hushållen kan inkommande avloppsvatten i kommunala avloppsreningsverk kvalitetssäkras. Denna åtgärd minskar i sin tur spridningen av kadmium på jordbruksmark. En av de största källorna till kadmium i åkermark i Sverige är via luften som till stor del kommer via långväga transporter från källor utomlands. De största källorna i Sverige är punktutsläpp från metall-, pappers-, träfiberindustri och energisektorn och den största källan av kadmium i åkermark kommer från gödselmedel.

Ystads avloppsreningsverk tillförs avloppsvatten från industrier och hushåll, samt dagvatten från Ystad tätort och nio mindre orter. Reningsverket tillförs även avloppsvatten och dagvatten från Skurups kommun. Avdelningen för vatten och avlopp i Ystads kommun har börjat arbeta med REVAQ och ingår i ett REVAQ-nätverk tillsammans med Tomelilla, Sjöbo och Hörby kommuner. Inom ramen för REVAQ-arbetet har en inventering av Östra Industriområdet i Ystad genomförts. Inventeringen visade förhöjda halter av framförallt kadmium, koppar och zink i avloppsvattnet från industriområdet. Den främsta källan till kadmiumutsläppen är vattnet från rökgasreningen på fjärrvärmeverket medan koppar och zink kan härledas till verkstäder, fordonstvättar och dagvatten. Allt slam som producerats under år 2012 har använts som jordförbättringsmedel på åkermark⁵.

Dricksvattenförsörjning

I Skåne finns det god tillgång till grundvatten men sårbarheten är generellt sett hög. Som dricksvattenresurs är det nödvändigt att det finns tillgång på rent grundvatten och även då det används för bevattning, i industriprocesser samt för förnybar energiproduktion. Grundvattnet i Skåne visar på föroreningar såsom tungmetaller, klorerade kolväten och nitrat. Rester av bekämpningsmedel har hittats i ungefär en tredjedel av de provtagna vattenförekomsterna. I Ystads kommun finns två vattenverk och det kommunala dricksvattnet i Ystads kommun kommer huvudsakligen från Nedraby vattenverk i Fyledalen. Dricksvattnet har mycket god kvalitet, såväl bakteriologiskt som fysikaliskt och kemiskt. Dock är halten av järn och mangan hög, liksom hårdheten på vattnet. Detta innebär att grundvattnet måste filtreras och avhärdas innan det levereras till konsumenterna.

Exempel på andra styrdokument

- Översiktsplan 2005.
- Tillägg till översiktsplan 2005: Vindkraftsplan.
- Energi- och klimatstrategi för Ystads kommun (i skrivande stund ej antagen).

³ Forest Stewardship Council, <http://se.fsc.org/index.htm>

⁴ Länsstyrelsen Skåne län, 2012. Skånska åtgärder för miljömålen – Regionalt åtgärdsprogram för miljö kvalitetsmålen 2012-2016.

⁵ Ystads avloppsreningsverk, 2013. Miljörapport 2012.

Strategiskt miljömål 3

Natur- och kulturvärden bevaras, den biologiska mångfalden är stor och det finns goda möjligheter för friluftsliv

Av landytan i Skåne är 3,5 procent naturskyddad i form av naturreservat och nationalparker. Vidare har cirka 10 procent av landytan ett visst skydd från exploatering genom Natura 2000, strandskydd, generellt biotopskydd, naturvårdsavtal, landskapskyddsbestämmelser och områdesbestämmelser. Naturskyddade områden sammanfaller ofta även viktiga kulturmiljövärden. Skåne är rikt på värdefulla kulturmiljöer vilka bland annat utgörs av ett stort antal fornlämningar, kyrkor, växlande kulturlandskap och intressanta byggnader. Exploatering i olika former kan innebära betydande risker för biologisk mångfald och kulturmiljövärden. Likaså innebär jord- och skogsbrukets markanvändning försämringar för biologisk mångfald samt kulturmiljöer. Antalet skyddsvärda arter i Skåne är förhållandevis högt i jämförelse med övriga landskap och Skåne har därmed ett nationellt och internationellt bevarandansvar för många arter och livsmiljöer.

Koppling till Sveriges miljökvalitetsmål

Detta strategiska mål påverkar förutsättningarna att nå miljökvalitetsmålen *Levande sjöar och vattendrag*, *Myllrande våtmarker*, *Levande skogar*, *Ett rikt odlingslandskap*, *God bebyggd miljö* och *Ett rikt djur- och växtliv*.

Läget i Ystad

Natur- och kulturmiljöarbete

I Ystads kommun finns många områden med mycket höga natur- och kulturvärden, både i ett kommunalt, regionalt, nationellt såväl som yr ett internationellt perspektiv. Att förvalta och vårda dessa natur- och kulturmiljöer är en viktig uppgift, samtidigt som man genom att avsätta nya områden eller korridorer i landskapet kan förbättra förutsättningarna för både växter och djur samt inte minst för att allmänheten ska få ökad tillgång till god natur- och kulturmiljö.

Av kommunens alla värdefulla kulturmiljöer har Länsstyrelsen Skåne lyft 18 miljöer som särskilt värdefulla kulturmiljöer, varav fem miljöer ingår i olika kulturmiljöstråk. Enligt Riksantikvarieämbetets Fornsök finns det nästan 2000 fornlämningar i Ystads kommun⁶. Arkeologiska undersökningar visar att stora delar av kommunen har varit intensivt och kontinuerligt bebodda från början av yngre stenålder. Även om Ystad kan uppvisa många monumentala fornlämningar så ligger huvuddelen av fornlämningarna i mark som varit odlad under lång tid. Det finns brister i kommunens arbete när det gäller identifiering av kulturvärden och kommunen saknar ett kulturmiljöprogram. Kommunens bevarandeprogram togs fram 1985 och 2005 och är i behov av en aktualisering.

Ett antal områden i kommunen är klassade som riksintressanta för naturvård, friluftsliv och rekreation. Detta innebär att dessa områden skall skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön. Förutom att enskilda områden pekats ut är hela kuststräckan längs Östersjön dessutom klassad som riksintresse kustzon. Här gäller stor restriktivitet för exploatering som kan innebära påtaglig skada på natur- och kulturvärden, exempelvis ytterligare bebyggelse. I Ystads kommun finns natur- och kulturlandskap som är ekologiskt särskilt känsliga områden. Exempel på dessa områden är kustområden och kustvegetation, våtmarksområden, havsmiljön längs med och utanför kommunens kust, åar, bäckar, småsjöar, dammar, märkegravar och större sjöar samt ädellövskog, lövdungar och rester från äldre kulturlandskap.

Trots att andelen natur i kommunen ytmässigt inte är stor finns det inom kommunen många värdefulla natur- och kulturområden och ett stort antal sällsynta arter som är viktiga att skydda och värna. Natur-

⁶ <http://www.raa.se/hitta-information/fornsok-fmis/>

och kulturmiljöer i kommunen är viktig i sig, men den är också viktigt för kommunen när det gäller rörligt friluftsliv och turistnäring. Det är ett stort ansvar som ligger på kommunen och kommuninvånarna att för kommande generationer förvalta dessa värden.

Exempel på andra styrdokument

- Rörligt friluftsliv i Ystads kommun
- Naturvårdsprogram för Ystads kommun
- Grönstrukturprogram för Ystad tätort
- Bevarandeprogram för Ystads kommun 2005
- Bevarandeprogram för byar i Ystads kommun 1985

Strategiskt miljömål 4

Alla verksamheter i kommunen har en konsumtion som är skonsam för miljön och socialt hållbar

Allt vi konsumerar påverkar miljön på ett eller annat sätt och sträcker sig över hela produktens livscykel, från råvara till avfall. Varor och tjänster ger upphov till olika typer av miljöpåverkan och exempel på miljöproblem som kan kopplas till vår konsumtion är klimatpåverkan, diffusa utsläpp av kemikalier samt utarmande av naturresurser och biologisk mångfald⁷. Ett sätt att få ett heltäckande mått på hur människors konsumtion påverkar jordens resurser är att beräkna ekologiska fotavtryck. De anger hur mycket av jordens biologiska produktiva yta som människor tar i anspråk för att upprätthålla konsumtionen av våra varor och tjänster. Skulle alla i världen leva och konsumera som en genomsnittlig svensk behöver vi nästan 3 jordklot⁸.

Koppling till Sveriges miljökvalitetsmål

Detta strategiska mål påverkar förutsättningarna att nå i stort sett **samtliga miljökvalitetsmål** i varierande grad.

Medvetenhet och kunskap om hur vår konsumtion och livsstil påverkar miljön måste öka för att leda till förändring på samhälls- och individnivå. Genom att bli medvetna och förändra våra konsumtionsmönster kan vi minska energiåtgången och uppkomsten av avfall och därmed minska påverkan på miljön. En hållbar konsumtion kräver också fortsatt utveckling av giftfria och resursnåla varor och produkter, miljöanpassad energiproduktion och avfallshantering.

Läget i Ystad

I Ystads kommun kan vi arbeta för en mer hållbar konsumtion inom många olika områden som har effekt på såväl den lokala som den globala miljön. Genom att ställa miljökrav och sociala krav i den offentliga upphandlingen stimuleras marknaden att utveckla och erbjuda mer miljöanpassade varor, produkter och tjänster. Inköp av ekologiska livsmedel är ytterligare ett område där kommunen kan arbeta för att bidra till hållbar konsumtion. Vidare ska kommuns arbete med avfall följa EU:s avfallstrappa vilken handlar om att ta hand om avfallet så bra som möjligt utifrån miljön och klimatet. En hållbar konsumtion kräver också mer miljöanpassad energi, bland annat i form av förnybara energikällor, och minskad energianvändning.

Miljö- och socialanpassad upphandling

Den 15 december 2013 diplomerades Ystads kommun till Fairtrade City och är nummer 61 i Sverige. Detta innebär att kommunen engagerar sig för etisk konsumtion, dels genom målsättningen att 100 procent av de bananer, kaffe och te som konsumeras i den offentliga sektorn är fairtrade-märkta till år 2016 och dels genom att kommunen genomför en rad informationsinsatser för att sprida kunskap och förståelse för etisk konsumtion. Det finns en styrgrupp som tillsammans driver arbetet med Fairtrade City framåt vilken består av representanter från såväl ideella organisationer, Svenska Kyrkan, och näringslivet som kommunala tjänstemän, gymnasieskolan och politiker. Varje år görs en förnyelseansökan för att få fortsätta vara diplomerad som Fairtrade City Ystad.

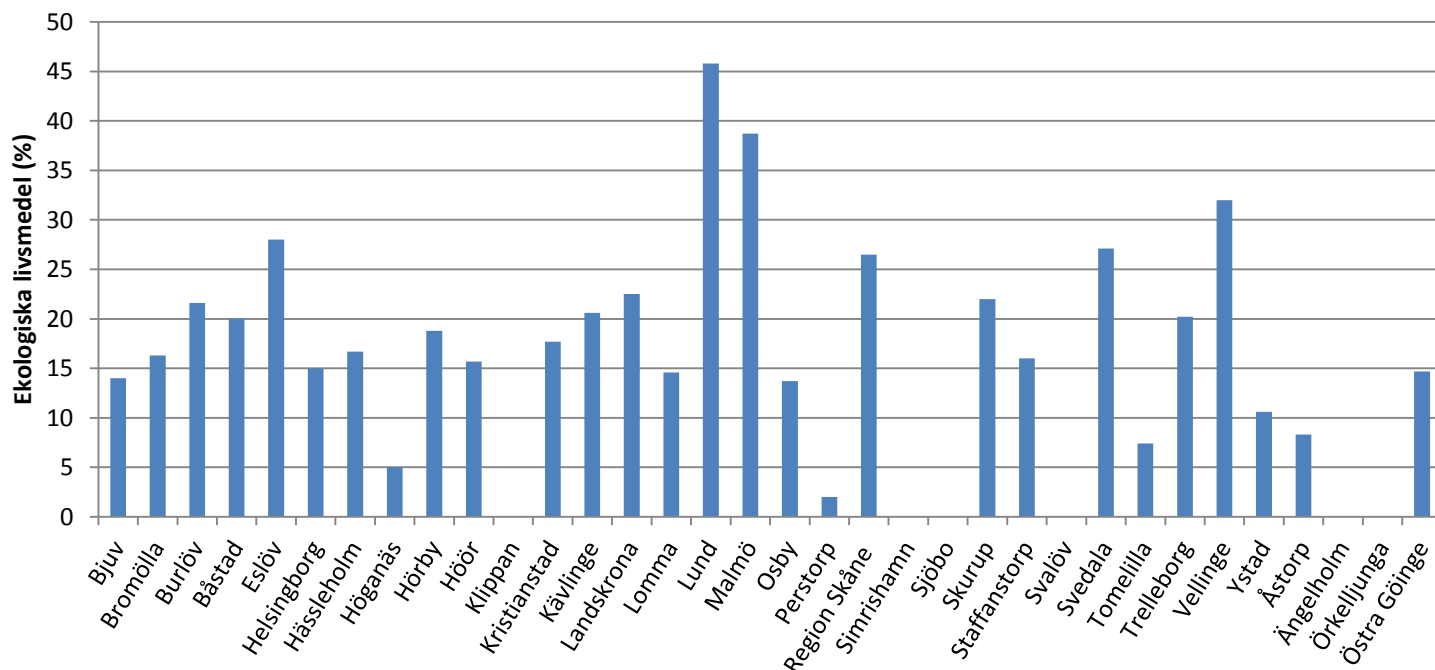
⁷ Naturvårdsverket, 2010. Den svenska konsumtionens globala miljöpåverkan.

⁸ Världsnaturfonden WWF, 2010. Sammanfattning av Världsnaturfonden WWFs Living planet report 2010.

Inköp av ekologiska livsmedel och klimatsmart mat

I den offentliga sektorn i Skåne bestod 27,5 procent av livsmedelsinköpen av ekologiska livsmedel år 2012 vilket innebär att målet om 25 procent år 2013 är uppnått. Nationellt ligger de skånska kommunerna högt och Lunds kommun är tvåa på den nationella topplistan med 45,8 procent ekologiska livsmedel. Efterfrågan på ekologiska livsmedel har ökat, samtidigt som produktionen inte ökar i samma takt. Figur 3 nedan visar andelen ekologiska livsmedel i Skånes kommuner och Region Skåne år 2012⁹. Ystads kommun hade år 2012 enbart cirka 11 procent ekologiska livsmedel av de totala livsmedelsinköpen.

Andelen ekologiska livsmedel i Skånes kommuner och Region Skåne år 2012

Figur 3: Andelen ekologiska livsmedel i procent av totala livsmedelsinköp i Skånes kommuner och Region Skåne år 2012. Källa: EkoMatCentrum, Ekologiskt i offentliga storhushåll 2012. <http://www.ekomatcentrum.se/>

Hållbar avfallshantering

Ystads kommun arbetar med avfallshantering utifrån avfallstrappan vilket innebär att uppkomsten av avfall i första hand ska förebyggas, i andra hand återanvändas, i tredje hand återvinnas och därefter förbrännas och användas som värme och el. I de fall det inte går att återanvända eller återvinna avfallet läggs detta på deponier och lagras i jorden. Det sker ett aktivt informationsarbete i kommunen kring avfallshandling och dess betydelse för miljön.

Under 2013 har hushållsavfallet i Ystads kommun totalt sett ökat med 1,73 procent. En plockanalys visar dock att det brännbara avfallet har minskat medan matavfallet har ökat vilket visar att det återvinns mer av hushållsavfallet. Det nationella målet är att minst 50 procent matavfall från hushåll, restauranger, storkök och butiker tas till vara genom biologisk behandling till år 2018. Under 2013 samlade Ystads kommun in cirka 950 ton matavfall vilket innebär cirka 31 procent.

Exempel på andra styrdokument

- Energi- och klimatstrategi för Ystads kommun (i skrivande stund ej antagen).
- Avfallsplan för Ystads kommun.
- Folkhälsopolitiskt program för Ystads kommun

⁹ EkoMatCentrum, Ekologiskt i offentliga storhushåll 2012. <http://www.ekomatcentrum.se/>

Strategiskt miljömål 5

Transporter och infrastruktur är miljöanpassade och möjligheter finns till ett liv fritt från fossilt bränsle

Att begränsa klimatpåverkan är en stor utmaning vilken kräver omfattande insatser i samhället. Klimatförändringarna är kopplade till vårt sätt att konsumera och använda energi och vi har alla ett gemensamt ansvar där engagemang och samarbete från olika aktörer på alla nivåer kommer att bli nödvändigt. Infrastrukturen och trafiken har stor påverkan på miljötillståndet och landskapet samt på djur- och växtlivet. Skåne är ett tätbefolkat län med mycket transporter av varor och människor och dessa transporter sker många gånger inte på ett ur miljösynpunkt bra sätt. Trafiken och infrastrukturen påverkar djur- och växtlivet, tar mark i anspråk, skapar barriärer och fragmenterar landskapet vilket kan störa många djurs naturliga livsmiljöer och kan innebära intrång i viktiga naturresurser¹⁰.

Koppling till Sveriges miljökvalitetsmål

Detta strategiska mål påverkar förutsättningarna att nå miljökvalitetsmålen *Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Ingen övergödning, Ett rikt djur- och växtliv och God bebyggd miljö.*

Läget i Ystad

Transporternas hälso- och miljöpåverkan

I Ystads kommun är samhället i stor utsträckning beroende av biltransporter och kommunens invånare kör mer bil än riksgenomsnittet. I Skåne är luftföroreningar ett av de viktigaste hälsorelaterade miljöproblemen. Luftföroreningar, framför allt partiklar och marknära ozon, orsakar i Skåne ungefär 1 000 fall av för tidig död per år¹¹. Föroreningarna är i första hand ett tätortsproblem och utsläpp från trafiken är en viktig orsak. I Ystads kommun genomförs kontinuerligt luftkvalitetsmätningar av kvävedioxid, svaveldioxid, lättflyktiga organiska ämnen samt partikelmätningar av PM10 och PM2,5. Under år 2012 visade mätningarna på goda resultat då samtliga värden var inom miljökvalitetsnormerna.

Fossilbränslefria transporter

Transporternas påverkan på utsläppen av växthusgaser är stora och ökar. I Ystads kommun uppgick transporternas andel av växthusgasutsläppen år 2010 till 34 procent. Persontransporter på väg är i stort sätt dominerade av fossilt bränsle. Kommunen ligger i framkant när det gäller miljöbilar för personbilar och lätta lastbilar i kommunens verksamhet. År 2011 var andelen miljöbilar 52,9 procent vilket låg över riksgenomsnittet som var på 45,5 procent. Det finns ett publikt tankställe i kommunen som tillhandahåller biogas.

En omställning till förnybara drivmedel är nödvändigt för att minska växthusgasutsläppen och för att minska vår sårbarhet för de förväntade oljeprishöjningarna. För att uppnå ett hållbart transportsystem förutsätts att transportefterfrågan och/eller transportberoendet minskar, att hållbara transportsätt främjas så att andelen för dessa ökar och att fordon och infrastruktur görs mer miljöanpassade.

Ett projekt, vilket förväntas minska miljöbelastningen vid leveranser till kommunerna med cirka 70 procent färre transporter, är Samordnad varudistribution. Målet är att antalet lokala och regionala livsmedelsleverantörer till Simrishamns, Tomelillas och Ystads kommuner ska öka. Med färre fordon på vägarna skapas ekonomiska besparingar, bättre punktlighet i leveranserna och bättre trafiksäkerhet.

¹⁰ Region Skåne, 2010. Regional infrastrukturplan för Skåne 2010-2021.

¹¹ Miljösamverkan Skåne, 2009. Miljökvalitetsnorm Partiklar – Projekt inom Miljösamverkan Skåne.

Kollektiv-, gång-, och cykeltrafik

Av alla personresor i Ystads kommun under 2007-2008 skedde 63 procent med bil, 5 procent med buss, 5 procent med tåg, 14 procent med cykel, 13 procent till fots och 1 procent skedde på annat sätt. Av de motoriserade resorna (bil, buss eller tåg) stod bil som färdmedel för 86 procent år 2007. Detta visar att trots att kommunen har ett relativt välförsörjt kollektivtrafiknät kör kommunens invånare i stor grad med bil. Det krävs därför mer insatser för att fler ska välja kollektiv-, gång-, och cykeltrafik. En välfungerande kollektivtrafik liksom gång- och cykelresor kan ersätta många bilresor.

Strategiskt arbete för förnybar energiproduktion

Ystads kommun har antagit utmaningen 100 procent fossilbränslefritt till år 2020. För att uppnå detta krävs strategisk planering av förnybar energi och redan idag arbetas och planeras det för etablering av förnybar energiproduktion.

Exempel på andra styrdokument

- Översiktsplan 2005.
- Energi- och klimatstrategi för Ystads kommun (i skrivande stund ej antagen).
- Energieffektiviseringsstrategin.

Bilaga 1: Sveriges miljömål

Riksdagen fattade år 2010 beslut om ett nytt miljösystem vilket syftar till att få ett strukturerat miljöarbete och en systematisk uppföljning av miljöpolitiken. Den regelbundna uppföljningen av miljö kvalitetsmålen och tillståndet i miljön ska ge grunden för ett strategiskt åtgärdsarbete. Strukturen för målen består av tre nivåer: Ett generationsmål som visar inriktningen för samhällsomställningen, miljö kvalitetsmål med preciseringar som anger det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till och etappmål som anger steg på vägen till att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen.

Generationsmålet

”Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.”

Generationsmålet anger den allmänna inriktningen på miljöarbetet och innebär att förutsättningarna för att lösa miljöproblemen ska vara uppfylla inom en generation och att miljöpolitiken ska inriktas mot att:

- Ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och att deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad.
- Den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart.
- Människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas.
- Kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen.
- En god hushållning sker med naturresurserna.
- Andelen förnybar energi ökar och att energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön.
- Konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt.

Miljökvalitetsmål

De 16 nationella miljökvalitetsmålen beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Målen ska nås inom en generation, alltså till år 2020. För klimatmålet gäller år 2050. Nedan beskrivs Sveriges 16 miljökvalitetsmål. Miljökvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö är inte aktuellt för Skåne.

Begränsad klimatpåverkan

Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås.

Frisk luft

Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.

Bara naturlig försurning

De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska inte heller öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hållristningar.

Giftfri miljö

Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna.

Skyddande ozonskikt

Ozonskiktet ska utvecklas så att det långsiktigt ger skydd mot skadlig UV-strålning.

Säker strålmiljö

Människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning.

Ingen övergödning

Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.

Grundvatten av god kvalitet

Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.

Myllrande våtmarker

Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.

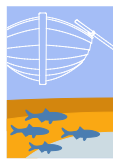
Ett rikt odlingslandskap

Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.

Levande sjöar och vattendrag

Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

Hav i balans samt levande kust och skärgård

Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Levande skog

Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.

Storslagen fjällmiljö

Fjällen ska ha en hög grad av ursprunglighet vad gäller biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Verksamheter i fjällen ska bedrivas med hänsyn till dessa värden och så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Miljökvalitetsmålet är inte aktuellt för Skåne.

God bebyggd miljö

Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

Ett rikt växt- och djurliv

Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

Etappmål

För att underlätta möjligheterna att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen fastställer regeringen etappmål inom prioriterade områden. Etappmålen ska tydliggöra de samhällsförändringar som behövs för att miljö kvalitetsmålen och generationsmålet ska kunna nås. Regeringen har antagit 19 etappmål för miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan samt inom områdena avfall, biologisk mångfald, farliga ämnen och luftföroreningar¹².

Etappmålen visar vad Sverige kan göra och tydliggör var insatser bör sättas in. Ett viktigt syfte med miljö kvalitetsmålen och etappmålen är att de ska vara vägledande för allas miljöarbete, såväl för regeringen som för myndigheter och övriga aktörer. Etappmålen ersätter tidigare delmål.

Uppföljning av Sveriges nationella miljö kvalitetsmål

På regional nivå bedöms att 12 av de 15 miljö kvalitetsmålen inte kommer att nås i Skåne till år 2020. Målen för klimatpåverkan, ozonskiktet och strålmiljön bedöms enbart på nationell nivå. Mycket bra miljöarbete pågår i Skåne och det finns ett stort engagemang hos offentliga verksamheter, näringsliv och enskilda individer för att minska samhällets påverkan på miljön och hitta lösningar som är långsiktigt hållbara. Trots detta bedömer Länsstyrelsen Skåne att vi inte kommer att nå miljö kvalitetsmålen till år 2020¹³.

¹² Naturvårdsverket. Miljömålportalen, www.miljomal.se

¹³ Naturvårdsverket. Miljömålportalen, www.miljomal.se

Bilaga 2: Begreppsordlista

Biogas

Biogas är en förnybar energikälla som kan framställas av olika typer av biomassa och bidrar vid förbränning inte till någon klimatpåverkan. Biogas kan användas för att framställa el och värme samt till fordonsbränsle. Gasen bildas vanligtvis vid rötning då organiskt material, såsom gödsel, avloppsslam och matavfall, bryts ner av mikroorganismer under anaeroba förhållanden (syrefri miljö).

Biologisk mångfald

I naturen förekommer ett myller av organismer. De hör till olika arter och varje individ bär med sig en unik kombination av gener. Olika arter har olika krav och lever därmed i olika livsmiljöer. Denna variation av gener, arter och livsmiljöer brukar kallas biologisk mångfald.

Ekosystem

Ett ekosystem är ett komplex av organismer som interagerar med varandra, samt deras livsmiljö – en sjö, en skog, en stad, en planet. Människan ingår i ekosystemen och är beroende av deras koldioxidupptag, vattenrening, avfallsnedbrytning, produktion av mat, byggmaterial, energi etc.

Ekosystemtjänster

En ekosystemtjänst är en process i ett ekosystem som människan har nytta av. Naturens mångfald och processer utför mängder av uppgifter som vi människor är beroende av. Ekosystemtjänster är ett begrepp som försöker fånga alla de produkter, tjänster och värden som vi får från naturen. Allt kan räknas in bland ekosystemtjänsterna såsom luften vi andas, vattnet vi dricker, maten vi äter samt de känslomässiga värden vi får av naturen.

Fossila energikällor

Exempel på fossila energikällor är naturgas, olja och kol vilka består av organiskt material som lagrats in i berggrunden. Så småningom ombildas det organiska materialet till flytande och gasformiga kolväten, råolja och gas. Den olja som används idag bildades för mellan 50 och 500 miljoner år sedan. Fossila bränslen är en ändlig resurs och kommer att ta slut i framtiden. Vid förbränning av fossila bränslen sker stor belastning på vår miljö som exempelvis försurning av skog, ökad växthuseffekt samt förändrad luftkvalitet. I Sverige täcks cirka 21,5 procent av vårt energibehov av fossila bränslen i form av råolja, oljeprodukter, kol och koks.

Förnybara energikällor

Förnybar energi kommer från källor som återbildas genom naturliga processer i naturen. Exempel på förnybar energi är vattenkraft, vindkraft, solenergi och bioenergi vilka alla sina egna för- och nackdelar ur ett miljöperspektiv. Gemensamt är att resurserna inte är ändliga samt att de inte ger något nettoutsläpp av koldioxid och därmed bidrar till växthuseffekten i mycket mindre grad än de fossila energikällorna.

Hållbar utveckling

Brundtlandkommissionen, som FN tillsatte i mitten av 1980-talet, lanserade begreppet hållbar utveckling. Hållbar utveckling definierades där som "en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generations möjlighet att tillfredsställa sina behov".

Klimatförändring

Klimatfrågan handlar om den förändring i klimatet som orsakas av en förstärkt växthuseffekt, det vill säga en effekt utöver den naturliga. Atmosfärens sammansättning ändras, utöver de naturliga förloppen, till följd av människans utsläpp av växthusgaser. Detta bidrar till en störning i klimatsystemet. För att systemet ska utjämna störningen sker klimatförändringen.

Kvävedioxid

Kvävedioxid, NO₂, är en giftig gas som bildas vid förbränning. Kvävedioxid verkar irriterande på luftvägarna och kan orsaka skador på lungorna. I mycket höga halter är gasen direkt dödlig. Från ett miljöperspektiv är kvävedioxid en av de största luftföroreningarna i den industrialiserade världen eftersom det även bidrar till bildandet av marknära ozon.

Lättflyktiga organiska ämnen (VOC)

Gruppen av organiska föreningar som lätt förångas i rumstemperatur kallas lättflyktiga organiska föreningar eller VOC:er (av engelska "volatile organic compound"). Halten av lättflyktiga kolväten i luften har hälso- och miljöeffekter, bland annat är de viktiga vid bildandet av marknära ozon. Bensen förekommer som allmän luftförorening i tätorter. Bensen är en ur hälsosynpunkt viktig luftförorening, eftersom den är en välkänd cancerframkallande substans som förekommer i bensin i halter upp till 5 % och som även nybildas i förbränningsprocesser. I tätorter härrör bensen framför allt från avdunstning från bensin samt från bilavgaser. Vedförbränning avger relativt höga halter av bensen.

Miljö kvalitetsnormer

Miljö kvalitetsnormer infördes med miljöbalken 1990 med syfte att komma till rätta med miljöpåverkan från diffusa utsläppskällor. Det gäller till exempel utsläpp från trafik och jordbruk. Det finns miljö kvalitetsnormer för buller, luft och vattenkvalitet. En miljö kvalitetsnorm kan anges som en halt eller ett värde men kan även beskrivas i ord. Utgångspunkten för en miljö kvalitetsnorm är att den tar sikte på tillståndet i miljön och vad människan och naturen bedöms kunna utsättas för utan att ta alltför stor skada.

Naturvårdsverket ansvarar för vägledning kring miljö kvalitetsnormer som rör luftkvalitet och omgivningsbuller medan Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för vägledning kring miljö kvalitetsnormer som rör vattenkvalitet.

Partiklar – PM_{2,5} och PM₁₀

Inandningsbara partiklar har vanligtvis en storlek på cirka 10µm (0,01mm) eller mindre. Partiklar av denna storlek betecknas som PM₁₀ (Particulate Matter 10) vilka skapas bland annat av människan genom exempelvis förbränning av fossila drivmedel, värmeverk eller industriella processer. Partiklar med en diameter på 2,5µm eller mindre benämns PM_{2,5} och är så små att de kan tränga in i de minsta passagerna i våra luftvägar. Partiklarna genereras vid förbränning av fossila bränslen. Omkring 90 % av alla partiklar i atmosfären har skapats genom naturens egna processer, medan cirka 10 % har skapats till följd av mänskliga aktiviteter. Höga halter partiklar i luften orsakar hälsorisker i luftvägarna (nedsatt lungfunktion och lungcancer) samt i form av hjärtsjukdomar.

REVAQ

Syftet med certifiering av avloppsreningsverk enligt REVAQ är att kvalitetssäkra reningsverkens arbete med återföring av slam till jordbruk. Certifieringssystemet innebär att det bedrivs ett aktivt uppströmsarbete på avloppsreningsverken för att stoppa att miljöskadliga ämnen når verket. REVAQ startade år 2002 som ett utvecklingsprojekt. År 2008 startade vattentjänstbranschen, LRF, Lantmännen och dagligvaruhandeln det certifieringssystem som REVAQ är idag. Svensk Vatten står som ensam ägare till systemet.

Svaveldioxid

Svaveloxid, SO_2 , är en färglös och hostretande gas. Gasen bildas naturligt då biologiskt material bryts ner. Den uppstår även vid förbränning av fossila bränslen. Svaveldioxiden bidrar till försurning.

Växthuseffekten

Växthuseffekten påverkar den globala strålningsbalansen, det vill säga balansen mellan inkommande solstrålning och utgående värmestrålning. Växthuseffekten är därmed viktig för jordens energibalans och vårt klimat. Det har nästan alltid funnits en naturlig växthuseffekt, vilken har varierat genom tiderna. En ökning av växthusgaser, utöver de naturliga variationerna, innebär en förstärkt växthuseffekt. Ökade utsläpp av växthusgaser, däribland koldioxid, förstärker den naturliga växthuseffekten vilket skapar obalans i klimatsystemet. Klimatsystemets strävan att återskapa strålningsbalansen resulterar i klimatförändringar.

Bilaga 3: Underlag och lästips

Biogas Syd, Biogas, <http://biogassyd.se/>

Energimyndigheten, Fossila energikällor, <http://www.energikunskap.se/sv/FAKTABASEN/Vad-ar-energi/Energibarare/Fossil-energi/>

Energimyndigheten, Förnybara energikällor, <http://www.energikunskap.se/sv/FAKTABASEN/Vad-ar-energi/Energibarare/Fornybar-energi/>

Länsstyrelsen Skåne län, Skånska åtgärder för miljömålen, <http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/miljo-och-klimat/miljomal/atgarder/Pages/index.aspx>

Länsstyrelsen Skåne län, Särskilt värdefulla kulturmiljöer i Ystads kommun, <http://www.lansstyrelsen.se/skane/sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/landskapsvard/kulturmiljoprogram/sarskilt-vardefulla-kulturmiljoer-i-skane/ystad/Pages/index.aspx>

Markku Rummukainen, Växthuseffekten, Meteorologi Nr 119, 2005, http://www.smhi.se/polopoly_fs/1.1795!meteorologi_119_webb%5B1%5D.pdf

Naturvårdsverket, Information om ekosystem och ekosystemtjänster, <http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Regeringsuppdrag/Redovisade-2012/Ekosystem-och-ekosystemtjanster/>

Naturvårdsverket, Miljökvalitetsnormer, <http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning-amnesvis/Miljokvalitetsnormer/>

Riksantikvarieämbetet, Forsök, <http://www.raa.se/hitta-information/fornsok-fmis/>

Skogsstyrelsen, Biologisk mångfald är variationer av gener, arter och livsmiljöer, <http://www.skogsstyrelsen.se/Myndigheten/Skog-och-miljo/Biologisk-mangfald/>

SMHI, Växthuseffekten, <http://www.smhi.se/kunskapsbanken/vaxthuseffekten-1.3844>

Svenskt Vatten, REVAQ, <http://www.svensktvatten.se/Vattentjanster/Avlopp-och-Miljo/REVAQ/om-REVAQ/>

Ystads kommun överlämnar till nästa generation ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför kommunens, regionens och Sveriges gränser.

Miljöprogram för Ystads kommun tjänar som underlag och inspiration till kommunens förvaltningar, bolag och invånare med syfte att minska påverkan på miljön. För att klara av de utmaningar som samhället står inför och hitta lösningar som är långsiktigt hållbara krävs att vi tar till vara på den drivkraft som finns i samhället så att vi gemensamt kan ta ytterligare steg i miljöarbetet mot ett hållbart Ystad.

